

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 3. ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.3.91>

УДК 331.5:355.292(477)

К. О. Демченко,

доктор філософії, викладач кафедри соціальної економіки,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4097-9407>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

K. Demchenko,

PhD in Economics, Lecturer, Department of Social Economy of Simon Kuznets

Kharkiv National University of Economics

ENSURING EMPLOYMENT OF WAR VETERANS IN THE SYSTEM OF STATE SOCIO-ECONOMIC POLICY

У статті досліджено економічні аспекти забезпечення працевлаштування ветеранів війни в умовах структурних змін на ринку праці та післявоєнного відновлення економіки. Обґрунтовано, що зайнятість ветеранів є не лише соціальним, а й важливим економічним чинником, який впливає на продуктивність праці, формування людського капіталу та

зменшення фіскального навантаження на державний бюджет. Проаналізовано сучасний стан ринку праці для ветеранів війни, визначено основні економічні бар'єри їх інтеграції у сферу зайнятості, зокрема дисбаланс попиту і пропозиції робочої сили, втрату або невідповідність професійних навичок, а також обмежені стимули для роботодавців. Запропоновано напрями вдосконалення державної політики зайнятості ветеранів на основі використання інструментів активної політики ринку праці, розвитку системи професійної перепідготовки, підтримки ветеранського підприємництва та стимулювання роботодавців до створення робочих місць. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню економічної активності ветеранів та сталому соціально-економічному розвитку держави. Наголошено на необхідності формування комплексного підходу до інтеграції ветеранів у ринок праці, що поєднує економічні, інституційні та соціальні механізми підтримки. Визначено важливість посилення співпраці між державними органами, освітніми установами, бізнесом та громадськими організаціями у створенні ефективної системи професійної адаптації ветеранів. Окрему увагу приділено розвитку програм перекваліфікації та підвищення кваліфікації, орієнтованих на сучасні потреби економіки та цифрову трансформацію ринку праці. Підкреслено, що ефективна політика зайнятості ветеранів сприятиме не лише їх соціальній адаптації, але й підвищенню економічної стійкості та конкурентоспроможності держави.

Наголошено на необхідності формування комплексного підходу до інтеграції ветеранів у ринок праці, що поєднує економічні, інституційні та соціальні механізми підтримки. Визначено важливість посилення співпраці між державними органами, освітніми установами, бізнесом та громадськими організаціями у створенні ефективної системи професійної адаптації ветеранів. Окрему увагу приділено розвитку програм перекваліфікації та підвищення кваліфікації, орієнтованих на сучасні потреби економіки та цифрову трансформацію ринку праці. Підкреслено, що

ефективна політика зайнятості ветеранів сприятиме не лише їх соціальній адаптації, але й підвищенню економічної стійкості та конкурентоспроможності держави.

Додатково обґрунтовано, що інтеграція ветеранів у систему продуктивної зайнятості має значний мультиплікативний ефект для економіки, оскільки сприяє розширенню податкової бази, зростанню внутрішнього попиту та активізації підприємницької діяльності. У дослідженні підкреслюється, що ефективна політика підтримки працевлаштування ветеранів повинна враховувати структурні трансформації економіки, зокрема цифровізацію, розвиток інноваційних секторів та зміну професійної структури попиту на робочу силу. У цьому контексті важливого значення набуває формування системи безперервного навчання, що дозволяє ветеранам адаптуватися до динамічних змін на ринку праці та підвищувати свою конкурентоспроможність.

The article examines the economic aspects of ensuring employment of war veterans under conditions of structural changes in the labor market and post-war economic recovery. It is substantiated that veteran employment is not only a social issue but also an important economic factor influencing labor productivity, human capital formation, and reduction of fiscal pressure on the state budget. The current state of the labor market for war veterans is analyzed, and the main economic barriers to their integration into employment are identified, including imbalance between labor supply and demand, loss or mismatch of professional skills, and insufficient incentives for employers. Directions for improving state employment policy for veterans are proposed through the use of active labor market policy instruments, development of professional retraining systems, support for veteran entrepreneurship, and employer incentives to create jobs. The implementation of these measures will contribute to increasing veterans' economic activity and ensuring sustainable socio-economic development. Emphasis is placed on the need to develop a comprehensive approach to the integration of war veterans into the

labor market that combines economic, institutional, and social support mechanisms. The importance of strengthening cooperation between government institutions, educational organizations, businesses, and civil society organizations in creating an effective system of professional adaptation for veterans is highlighted. Particular attention is paid to the development of retraining and professional development programs oriented toward the modern needs of the economy and the digital transformation of the labor market. It is emphasized that an effective employment policy for veterans will contribute not only to their social adaptation but also to strengthening the economic resilience and competitiveness of the state.

The need to develop a comprehensive approach to the integration of veterans into the labor market, combining economic, institutional, and social support mechanisms, is emphasized. The importance of strengthening cooperation between government institutions, educational establishments, businesses, and civil society organizations in creating an effective system of professional adaptation for veterans is highlighted. Particular attention is paid to the development of retraining and professional development programs oriented toward the current needs of the economy and the digital transformation of the labor market. It is emphasized that an effective employment policy for veterans will contribute not only to their social adaptation but also to strengthening the economic resilience and competitiveness of the state.

It is further substantiated that the integration of veterans into productive employment has a significant multiplier effect on the economy, as it contributes to the expansion of the tax base, the growth of domestic demand, and the activation of entrepreneurial activity. The study highlights that an effective policy supporting veteran employment should take into account structural transformations of the economy, particularly digitalization, the development of innovative sectors, and changes in the professional structure of labor demand. In this context, the development of a lifelong learning system becomes particularly important, as it

enables veterans to adapt to dynamic changes in the labor market and enhance their competitiveness.

Ключові слова: *ветерани війни, ринок праці, зайнятість, економічна активність, державна політика, людський капітал.*

Keywords: *war veterans, labor market, employment, economic activity, state policy, human capital.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах воєнного стану та подальшої післявоєнної трансформації національної економіки України проблема працевлаштування ветеранів війни набуває системного характеру та переходить у площину стратегічних пріоритетів державної соціально-економічної політики. Масове повернення осіб працездатного віку з військової служби до цивільного життя формує нові виклики для ринку праці, системи соціального захисту, професійної освіти та інституцій зайнятості.

З огляду на демографічні втрати, міграційні процеси та структурні диспропорції на ринку праці, ефективна інтеграція ветеранів у економічну діяльність є важливим чинником збереження та відновлення трудового потенціалу держави. Недостатній рівень зайнятості цієї соціальної групи може зумовити зростання структурного безробіття, посилення бюджетного навантаження у вигляді соціальних трансфертів, а також втрату частини накопиченого людського капіталу. Водночас залучення ветеранів до продуктивної праці сприяє розширенню податкової бази, підвищенню внутрішнього попиту та стимулюванню економічного зростання.

Особливість зазначеної проблеми полягає у багатовимірності факторів, що впливають на працевлаштування ветеранів. Йдеться про необхідність професійної переорієнтації, підтвердження або набуття нових кваліфікацій, адаптацію до умов цивільного середовища праці, а також

подолання можливих соціально-психологічних бар'єрів. Це обумовлює потребу в удосконаленні інструментів активної політики зайнятості, розвитку програм професійної перепідготовки, підтримки ветеранського підприємництва та стимулювання роботодавців до створення інклюзивних робочих місць.

У науковому вимірі проблема інтеграції ветеранів у ринок праці пов'язана з дослідженням механізмів формування ефективної державної політики зайнятості, оцінкою результативності інституційних та фінансово-економічних інструментів підтримки, а також моделюванням впливу зайнятості ветеранів на макроекономічні показники розвитку. У практичному аспекті вона потребує розроблення комплексних міжсекторальних програм, удосконалення нормативно-правового забезпечення та налагодження взаємодії між органами державної влади, бізнесом і громадським сектором.

Таким чином, проблема працевлаштування ветеранів війни має стратегічне значення для забезпечення соціальної стабільності, раціонального використання трудових ресурсів та формування передумов сталого економічного відновлення держави. Її вирішення є невід'ємною складовою сучасної моделі соціально орієнтованого розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми зайнятості населення, функціонування ринку праці та державного регулювання соціально-трудоких відносин ґрунтовно висвітлено у працях вітчизняних учених-економістів. Зокрема, О. Грішнова розробляє теоретико-методологічні засади економіки праці та регулювання соціально-трудоких відносин, акцентуючи увагу на інституційних механізмах формування зайнятості та мотивації праці. [6]. Вагомий внесок у дослідження трансформацій ринку праці, людського розвитку та асиметрій зайнятості зроблено науковими колективами Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, зокрема в роботах, присвячених пріоритетам державної політики мінімізації дисбалансів ринку праці. Значний масив прикладних напрацювань з проблем активної політики зайнятості та інструментів її

реалізації представлено у працях В. М. Петюха, де зайнятість і ринок праці розглядаються через призму державних програм і стимулів [2].

Зокрема, у працях Г. В. Назарової досліджуються питання управління людськими ресурсами, розвитку трудового потенціалу та підвищення ефективності зайнятості в умовах трансформаційної економіки [9].

Наукові дослідження Ю. В. Сотнікової присвячені проблемам регулювання соціально-трудова відносин, формування мотиваційних механізмів зайнятості та підвищення конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці. Важливі аспекти державної політики зайнятості та соціального захисту населення розкрито у працях В. М. Лугової, де зайнятість розглядається як ключовий чинник соціально-економічної стабільності [9].

Економічні механізми розвитку ринку праці, інституційні трансформації зайнятості та питання адаптації трудових ресурсів до сучасних викликів досліджуються у працях О. В. Іванісова, який акцентує увагу на необхідності поєднання економічних і соціальних інструментів регулювання зайнятості. Сукупність зазначених наукових підходів формує теоретико-методологічне підґрунтя для аналізу економічної ефективності працевлаштування ветеранів війни [1].

У зарубіжній літературі економічні аспекти зайнятості ветеранів розкрито в роботах дослідників, які аналізують відмінності між ветеранами та невійськовими групами за показниками зайнятості, участі в робочій силі та доходів. Зокрема, Т. К. Bauer, S. Bender, A. R. Paloyo, C. M. Schmidt показують, що у ветеранів зберігається розрив у зайнятості та участі в робочій силі порівняно зі «зіставними» невійськовими групами, і обґрунтовують чинники таких розбіжностей [5]. Досвід працевлаштування ветеранів та бар'єри їх інтеграції до цивільного ринку праці також емпірично досліджують JooHee Han, Jeni Hunnicutt, Dustin D. Lange, Alison Dickson та Robert Bruno (University of Illinois), акцентуючи увагу на практиках пошуку

роботи, ролі ярмарків вакансій та факторах, що ускладнюють працевлаштування ветеранів [11].

Таким чином, хоча теоретичні засади зайнятості, людського капіталу та активної політики ринку праці достатньо повно представлені у працях українських і зарубіжних учених, економічні аспекти саме працевлаштування ветеранів війни в Україні (оцінка фіскальних ефектів, результативність інструментів стимулювання роботодавців, ефективність інвестицій у перепідготовку) потребують подальшої систематизації та кількісного обґрунтування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне дослідження економічних умов і чинників працевлаштування ветеранів війни, а також обґрунтування напрямів удосконалення державної політики зайнятості з урахуванням потреб сучасного ринку праці та стратегічних завдань економічного розвитку держави. Досягнення поставленої мети передбачає аналіз макроекономічних передумов інтеграції ветеранів у продуктивну зайнятість, виявлення структурних дисбалансів між попитом і пропозицією робочої сили, а також оцінювання впливу соціально-демографічних і інституційних чинників на рівень їх конкурентоспроможності на ринку праці.

У межах дослідження передбачається вирішення таких завдань: узагальнення теоретичних підходів до регулювання зайнятості та формування людського капіталу; аналіз міжнародного досвіду підтримки працевлаштування ветеранів; оцінювання ефективності чинних інструментів державної політики у сфері стимулювання зайнятості та професійної перепідготовки; визначення фіскальних та соціально-економічних ефектів інтеграції ветеранів у ринок праці. Практичним результатом роботи має стати розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання зайнятості ветеранів з метою підвищення рівня їх економічної активності та забезпечення сталого відновлення національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Ринок праці ветеранів війни в Україні формується під впливом одночасних демографічних, структурних і інституційних зрушень, що суттєво змінюють конфігурацію попиту і пропозиції робочої сили в умовах воєнних дій та подальшого відновлення економіки. З одного боку, національна економіка демонструє дефіцит кадрів у низці видів діяльності, що об'єктивно підвищує значущість трудового ресурсу й актуалізує інструменти активної політики зайнятості. З іншого боку, повернення значної кількості військовослужбовців до цивільного життя посилює ризики структурного безробіття, коли наявні компетенції, стан здоров'я та тривалість перерви в цивільній кар'єрі частини ветеранів не відповідають вимогам робочих місць, які реально пропонує ринок. У таких умовах забезпечення зайнятості ветеранів набуває системного характеру та має розглядатися як складова соціально-економічної політики держави, що поєднує соціальну функцію реінтеграції з економічною функцією відновлення людського капіталу, підвищення продуктивності праці та зменшення фіскального навантаження на бюджет.

Важливою передумовою ефективної інтеграції ветеранів війни у цивільний ринок праці є розуміння структурних особливостей формування попиту та пропозиції робочої сили в умовах воєнної та післявоєнної трансформації економіки. Військові дії спричинили суттєві зміни у функціонуванні національного ринку праці, зокрема скорочення зайнятості у низці секторів економіки, територіальну релокацію підприємств, зміну структури попиту на професії та активізацію процесів трудової міграції. У таких умовах повернення значної кількості військовослужбовців до цивільної економічної діяльності формує нову соціально-економічну реальність, що потребує адаптації інституцій зайнятості, системи освіти та державної політики на ринку праці.

З економічної точки зору ветерани війни становлять специфічну групу трудових ресурсів, яка поєднує значний потенціал людського капіталу з наявністю низки структурних обмежень. До основних конкурентних переваг

цієї категорії населення належать високий рівень дисципліни, сформовані навички командної роботи, стресостійкість, здатність до оперативного прийняття рішень та управління в умовах невизначеності. Такі компетенції мають значну цінність для сучасної економіки, особливо в секторах управління, логістики, безпеки, виробництва та інноваційної діяльності. Водночас специфіка військової служби може призводити до перерви у цивільній професійній кар'єрі, втрати частини актуальних професійних навичок або їх невідповідності сучасним технологічним вимогам економіки.

У контексті теорії людського капіталу інтеграція ветеранів у ринок праці може розглядатися як процес відновлення та трансформації накопичених компетенцій у продуктивну економічну діяльність. Військовий досвід, набуті управлінські та організаційні навички, а також сформовані соціальні компетентності можуть виступати важливим ресурсом економічного розвитку за умови їх ефективної конвертації у цивільні професійні кваліфікації. Саме тому одним із ключових напрямів державної політики зайнятості має стати формування механізмів визнання та сертифікації компетенцій, отриманих під час військової служби, що дозволить підвищити конкурентоспроможність ветеранів на ринку праці.

Суттєвим фактором, що впливає на рівень зайнятості ветеранів, є структурний дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили. У багатьох випадках роботодавці висувають вимоги до кандидатів, які передбачають наявність специфічного досвіду роботи, сучасних цифрових навичок або вузькопрофільних професійних компетенцій. Натомість частина ветеранів має досвід, який не завжди безпосередньо відповідає цивільним стандартам професійної діяльності. Це зумовлює виникнення явища структурного безробіття, коли наявні трудові ресурси не можуть бути повністю інтегровані у ринок праці без додаткової професійної адаптації або перекваліфікації.

Крім того, на процес працевлаштування ветеранів значною мірою впливають інституційні чинники. Зокрема, недостатній рівень інформаційної взаємодії між роботодавцями, державними службами зайнятості та

ветеранськими організаціями ускладнює ефективний підбір персоналу та формування інклюзивного ринку праці. У багатьох випадках роботодавці не мають достатньої інформації про потенціал ветеранів або побоюються можливих додаткових витрат, пов'язаних із адаптацією робочих місць, організацією гнучких умов праці чи наданням соціальної підтримки.

Економічні дослідження свідчать, що стимулювання зайнятості ветеранів може мати значний мультиплікативний ефект для національної економіки. По-перше, інтеграція ветеранів у продуктивну зайнятість сприяє зростанню загального рівня економічної активності населення. По-друге, працевлаштування цієї категорії громадян дозволяє скоротити обсяги бюджетних витрат на соціальну підтримку та одночасно збільшити податкові надходження. По-третє, активне залучення ветеранів до економічної діяльності сприяє формуванню нових підприємницьких ініціатив, розвитку малого і середнього бізнесу та підвищенню інноваційного потенціалу економіки.

Важливим напрямом державної політики у сфері зайнятості ветеранів є розвиток програм професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації. У сучасних умовах цифрової трансформації економіки особливої актуальності набуває формування цифрових компетенцій, розвиток ІТ-навичок, управлінських та підприємницьких компетентностей. Інвестиції у професійну адаптацію ветеранів мають високий економічний ефект, оскільки дозволяють швидше інтегрувати їх у продуктивну зайнятість та забезпечити ефективне використання людського капіталу.

Крім державних програм зайнятості, важливу роль у процесі інтеграції ветеранів у ринок праці відіграє розвиток ветеранського підприємництва. Створення власного бізнесу дозволяє ветеранам реалізувати управлінські та організаційні компетенції, набуті під час військової служби, а також сприяє формуванню нових робочих місць. Підтримка ветеранського підприємництва може здійснюватися через механізми фінансової підтримки, пільгового кредитування, грантових програм та розвитку бізнес-інкубаторів.

Узагальнюючи наведене, можна зазначити, що ефективна політика працевлаштування ветеранів війни повинна базуватися на комплексному поєднанні економічних, соціальних та інституційних інструментів. Такий підхід передбачає розвиток системи професійної адаптації, стимулювання роботодавців до створення робочих місць, підтримку ветеранського підприємництва, а також формування ефективних механізмів взаємодії між державними органами, бізнесом та громадянським суспільством. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню економічної активності ветеранів, зміцненню людського капіталу та забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку держави.

Емпіричні дані, представлені у вітчизняних дослідженнях, засвідчують підвищені ризики безробіття серед ветеранів і водночас наявність суперечливої динаміки на стороні попиту на працю. З одного боку, фіксується істотний рівень труднощів із працевлаштуванням, що відображає структурні диспропорції та обмежену здатність ринку праці швидко «поглинути» демобілізованих осіб. З іншого боку, спостерігається поступове зростання кількості вакансій, позиціонованих як доступні для ветеранів, що свідчить про адаптацію частини бізнесу та формування нових можливостей для інтеграції у зайнятість. Проте сама поява таких вакансій не гарантує скорочення безробіття, оскільки вирішальним залишається механізм відповідності між профілем кандидата та вимогами робочого місця. Саме на етапі «узгодження» попиту й пропозиції проявляється структурна проблема: навіть за декларованої відкритості роботодавців у реальному доборі персоналу зберігаються обмеження щодо посад, умов праці, очікуваного досвіду, а також приховані упередження, що знижують шанси ветеранів на зайнятість, яка відповідає їхнім кваліфікаційним можливостям.

Ветерани формують специфічний сегмент пропозиції робочої сили, у якому конкурентні переваги співіснують із факторами, що знижують конкурентоспроможність у цивільному професійному середовищі. До переваг належать дисципліна, відповідальність, здатність працювати в команді,

ухвалювати рішення в умовах невизначеності, управлінський і організаційний досвід, сформований у процесі служби. Водночас перерва у цивільній кар'єрі, можливі медико-соціальні наслідки війни, психологічна втома, а також прискорення технологічних змін зумовлюють ситуацію, коли значна частина ветеранів має потужну базу «м'яких» навичок, але стикається з дефіцитом або невідповідністю «твердих» компетентностей, що формально вимагаються роботодавцями. За цих умов ключовою проблемою стає не лише здобуття нових знань, а й конвертація вже набутих компетенцій у цивільно визнані кваліфікації, підтвержені сертифікаціями та зрозумілими для ринку професійними стандартами. Додатковим викликом виступає інституційний аспект: частина ветеранів не користується можливостями державних і місцевих сервісів зайнятості або оцінює їх як недостатньо результативні, що вказує на необхідність модернізації сервісної моделі підтримки працевлаштування через більш персоналізовані траєкторії супроводу, кар'єрне консультування та ефективніші канали взаємодії з роботодавцями.

Комплексний характер проблем працевлаштування ветеранів відображається у системі економічних бар'єрів, які формують стійкі обмеження входу на ринок праці та утримання зайнятості. Узагальнення таких бар'єрів подано в табл. 1, яка демонструє, що їхній вплив не зводиться до окремих індивідуальних факторів, а проявляється через взаємопов'язані наслідки для ринку праці та економіки в цілому. Невідповідність професійних навичок потребам ринку праці підсилює структурне безробіття та уповільнює відновлення продуктивної зайнятості; перерва у трудовій діяльності спричиняє втрати людського капіталу й потенційне зниження продуктивності праці на старті; обмежена мотивація роботодавців, що виникає через очікування додаткових витрат на адаптацію робочого місця та організацію процесу праці, зменшує готовність бізнесу до найму; психологічні наслідки війни можуть знижувати трудову адаптивність та стійкість зайнятості; недостатність державних стимулів або складність доступу до них зумовлюють низьку ефективність програм зайнятості та підвищують непрямі

бюджетні витрати. Таким чином, табл. 1 підкреслює необхідність комплексного впливу на бар'єри одночасно через інструменти активної політики ринку праці, розвиток людського капіталу та удосконалення інституційного середовища. Аналіз економічних бар'єрів працевлаштування ветеранів війни (табл. 1) свідчить, що ключовими чинниками низької зайнятості є структурні дисбаланси ринку праці та недостатній рівень економічних стимулів для роботодавців.

Для систематизації основних економічних бар'єрів працевлаштування ветеранів війни узагальнимо їх у табл. 1.

Таблиця 1.

Економічні бар'єри працевлаштування ветеранів війни

Бар'єр працевлаштування	Економічний прояв	Наслідки для ринку праці
Невідповідність професійних навичок	Структурне безробіття	Зростання дисбалансу попиту і пропозиції робочої сили
Перерва у трудовій діяльності	Зниження продуктивності праці	Втрати людського капіталу
Обмежена мотивація роботодавців	Підвищені витрати бізнесу	Зниження рівня зайнятості ветеранів
Психологічні наслідки війни	Зниження трудової адаптивності	Скорочення економічної активності
Недостатність державних стимулів	Низька ефективність програм зайнятості	Зростання бюджетних витрат

Проаналізовані в таблиці бар'єри працевлаштування свідчать про комплексний та взаємопов'язаний характер проблем зайнятості, зокрема серед ветеранів. Невідповідність професійних навичок потребам ринку праці та перерви у трудовій діяльності спричиняють структурне безробіття і втрати людського капіталу. Психологічні наслідки війни знижують рівень трудової адаптивності та економічної активності населення, що негативно позначається на загальній продуктивності праці. Водночас обмежена мотивація роботодавців і недостатність державних стимулів зумовлюють низьку ефективність програм зайнятості та зростання бюджетних витрат. Сукупна дія зазначених факторів поглиблює дисбаланс на ринку праці, що

обґрунтовує необхідність впровадження цілеспрямованих державних та інституційних механізмів підтримки зайнятості.

Міжнародний досвід свідчить, що ефективна інтеграція ветеранів у ринок праці потребує комплексного застосування інструментів професійної адаптації, економічного стимулювання роботодавців та підтримки підприємницької активності ветеранів. У більшості розвинених країн державна політика у цій сфері базується на принципах активної політики зайнятості, що передбачає поєднання освітніх програм, фінансових стимулів і інституційної підтримки. Зокрема, у країнах Європейського Союзу та США функціонують спеціалізовані програми професійної перекваліфікації та підвищення кваліфікації ветеранів, спрямовані на адаптацію їхніх компетенцій до сучасних вимог ринку праці, насамперед у сферах цифрових технологій, управління, логістики та технічних спеціальностей [3,4,8].

Важливим елементом державної політики є також система фінансового стимулювання роботодавців. У багатьох країнах застосовуються податкові пільги, компенсації частини заробітної плати, субсидії на створення або адаптацію робочих місць для ветеранів. Такі механізми дозволяють зменшити економічні ризики для бізнесу та підвищити його зацікавленість у залученні ветеранів до трудової діяльності. Крім того, значна увага приділяється підтримці ветеранського підприємництва через грантові програми, пільгове кредитування, бізнес-інкубатори та консультаційну підтримку, що сприяє створенню нових робочих місць і підвищенню економічної активності цієї категорії населення.

Як показано на рис. 1., працевлаштування ветеранів війни має мультиплікативний економічний ефект, що проявляється у зростанні економічної активності, зменшенні бюджетних витрат та стимулюванні сталого розвитку.

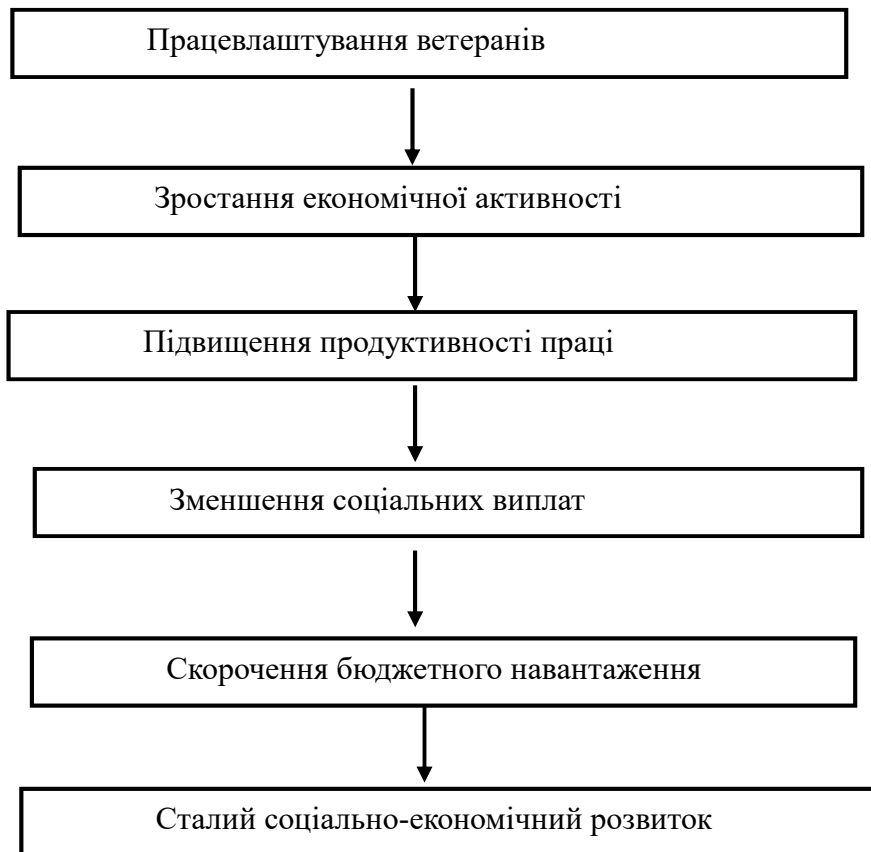

Рис. 1. Механізм економічного впливу працевлаштування ветеранів війни

В умовах воєнних дій та повоєнного відновлення економіки України особливої актуальності набуває проблема інтеграції ветеранів війни у цивільний ринок праці. Значна кількість осіб працездатного віку, які повертаються з військової служби, стикається з труднощами працевлаштування, що зумовлено як об'єктивними структурними дисбалансами ринку праці, так і суб'єктивними чинниками, зокрема втратою або невідповідністю професійних навичок, психологічними наслідками бойових дій та недостатнім рівнем адаптації робочих місць до потреб ветеранів.

Працевлаштування ветеранів війни є не лише важливим соціальним завданням, а й суттєвим економічним чинником, що впливає на рівень економічної активності населення, формування людського капіталу та обсяги

бюджетних витрат на соціальну підтримку. Високий рівень безробіття серед ветеранів призводить до недовикористання трудового потенціалу, зниження продуктивності праці та зростання фіскального навантаження на державний бюджет.

Аналіз сучасних статистичних даних свідчить про наявність значних диспропорцій у сфері зайнятості ветеранів війни в Україні. Зокрема, рівень безробіття серед ветеранів перевищує середні показники по країні, тоді як частка вакансій, спеціально орієнтованих на цю категорію населення, залишається відносно низькою. Водночас спостерігається позитивна динаміка зростання кількості вакансій для ветеранів у 2022–2024 роках, що створює передумови для підвищення їх економічної інтеграції за умови реалізації ефективної державної політики зайнятості.

У цьому контексті наукове обґрунтування економічних механізмів забезпечення працевлаштування ветеранів війни та оцінювання їх впливу на соціально-економічний розвиток набуває особливого значення,

Проведений аналіз економічних і ринкових показників працевлаштування ветеранів війни в Україні підтверджує наявність суттєвих диспропорцій у сфері зайнятості цієї соціально-економічної групи. Як показано на рис. 1, рівень безробіття серед ветеранів становить близько 30,95 %, що істотно перевищує середні показники безробіття по країні. Крім того, приблизно 30 % ветеранів зазначають, що не можуть знайти роботу, незважаючи на загальну потребу економіки у трудових ресурсах.

Водночас можливості працевлаштування ветеранів залишаються обмеженими з боку пропозиції робочих місць. Частка вакансій із позначкою «для ветеранів» на українському ринку праці становить лише близько 11 % від загальної кількості пропозицій, що свідчить про недостатню адаптацію ринку праці до потреб цієї категорії населення. Понад 37,4 % компаній взагалі не мають ветеранів у штаті, що вказує на наявність інституційних та мотиваційних бар'єрів з боку роботодавців.

Разом із тим позитивною тенденцією є зростання кількості вакансій для ветеранів у 2022–2024 роках на 82 %, що свідчить про поступове підвищення зацікавленості бізнесу у залученні ветеранів до трудової діяльності. За умов належного державного стимулювання ця динаміка може трансформуватися у стійке зростання рівня зайнятості ветеранів.

Економічні розрахунки ефективності заходів із працевлаштування ветеранів показують їх високу доцільність. Зокрема, за умов середньої річної заробітної плати близько 323 тис. грн та витрат держави на професійну перепідготовку на рівні 30,3 тис. грн на одну особу, економічна ефективність таких програм перевищує 9–10 одиниць, що означає багатократне перевищення отриманого економічного ефекту над понесеними витратами [10,11].

Отримані результати дослідження дозволяють обґрунтувати економічну доцільність формування системної державної політики зайнятості ветеранів війни як важливого інструменту відновлення трудового потенціалу країни. Проведений аналіз ринку праці та економічних бар'єрів працевлаштування свідчить, що інтеграція ветеранів у продуктивну зайнятість має мультиплікативний економічний ефект. Залучення цієї категорії населення до економічної діяльності сприяє підвищенню рівня економічної активності, ефективнішому використанню людського капіталу та зростанню продуктивності праці. Водночас скорочуються бюджетні витрати на соціальну підтримку та розширюється податкова база держави. Таким чином, реалізація комплексних заходів активної політики зайнятості, спрямованих на професійну адаптацію ветеранів, стимулювання роботодавців і розвиток ветеранського підприємництва, є важливим чинником забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що забезпечення працевлаштування ветеранів війни є важливою складовою сучасної

соціально-економічної політики держави та одним із ключових факторів відновлення трудового потенціалу України в умовах воєнних викликів і післявоєнної трансформації економіки. Інтеграція ветеранів у продуктивну зайнятість має не лише соціальне, а й вагоме економічне значення, оскільки сприяє підвищенню рівня економічної активності населення, зростанню продуктивності праці, розширенню податкової бази та зменшенню бюджетних витрат на соціальну підтримку. Встановлено, що на ринку праці ветеранів зберігаються суттєві структурні диспропорції, пов'язані з невідповідністю професійних компетенцій вимогам сучасної економіки, перервою у цивільній трудовій діяльності, а також недостатнім рівнем стимулів для роботодавців щодо залучення цієї категорії працівників.

Результати дослідження підтверджують, що підвищення рівня зайнятості ветеранів потребує комплексного підходу, який поєднує інструменти активної політики ринку праці, розвиток системи професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації, стимулювання роботодавців до створення робочих місць, а також підтримку ветеранського підприємництва. Особливого значення набуває формування ефективних механізмів конвертації військового досвіду та набутих під час служби компетенцій у цивільно визнані професійні кваліфікації, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності ветеранів на ринку праці.

Узагальнення результатів дослідження свідчить, що інвестиції у професійну адаптацію та працевлаштування ветеранів мають значний мультиплікативний економічний ефект, оскільки сприяють не лише соціальній реінтеграції цієї групи населення, але й стимулюють економічне зростання, підвищують ефективність використання людського капіталу та забезпечують більш раціональний розподіл бюджетних ресурсів.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язати з поглибленням кількісного аналізу економічної ефективності державних програм працевлаштування ветеранів, оцінюванням їх впливу на макроекономічні показники розвитку, а також розробленням економіко-

математичних моделей прогнозування інтеграції ветеранів у ринок праці. Важливим напрямом майбутніх досліджень також є вивчення міжнародного досвіду підтримки зайнятості ветеранів та адаптація найефективніших інституційних механізмів до умов трансформаційної економіки України.

Література

1. Ачкасова О. С., Іванісов О. В., Лугова В. М., Лебединська О. В. Проблеми управління трансформацією ринку праці в умовах міграційної кризи // *Development Management*. 2025. Т. 24, № 3. С. 21–33. DOI: <https://doi.org/10.63341/devt/3.2025.21>.
2. Людський розвиток в Україні: пріоритети національної політики мінімізації асиметрії українського ринку праці : монографія. Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2021. 210 с. URL: https://idss.org.ua/arhiv/Block_Libanova_Ludskij_rozvytok_web.pdf
3. Мірошниченко О. Працевлаштування осіб з інвалідністю. Практичний посібник. Київ. 2023. с.80. URL: [Посібник_Працевлаштування_осіб_з_інвалідністю_посібник.pdf](#)
4. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 15. Ст. 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
5. Bauer T. K., Bender S., Paloyo A. R., Schmidt C. M. Evaluating the labor-market effects of compulsory military service: A regression-discontinuity approach. Essen: Ruhr Economic Papers, 2009. № 141. URL: https://www.wiwiss.fu-berlin.de/fachbereich/vwl/steiner/VfS/Vortr__ge/ChSchmidt_REP_09_141.pdf
6. Grishnova, O., & Lysenko, V. (2024). Reintegration of combat participants into civilian life: employment problems and ways to solve them. *Scientific Notes of the University "KROK"*, 2(74), 146–156. doi:10.31732/2663-2209-2024-74-146-156.

7. Han J., Hunnicutt J., Lange D. D., Dickson A., Bruno R. Veterans in the labor market: Experiences of the Post-9/11 generation. Urbana-Champaign: University of Illinois at Urbana-Champaign, Labor Education Program, 2020. 64 p. URL: https://lep.illinois.edu/wp-content/uploads/2021/08/Vets-Employment_2020_Full_Report_FINAL.pdf
8. Levytska, O., & Mulska, O. (2025). Regional policy toolkits for the reintegration of war veterans into socio-labor relations. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series Economical Sciences*, 27(105), 77-83. <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e10512>
9. Nazarova, G., Sotnikova, Y., Luhova, V., Klyzub, O., & Ivashchenko, M. (2025). Research of problems and prospects of economic adaptation of military servicemen: sociological and statistical analysis. *Technology Audit and Production Reserves*, 3(4(83)), 93–99. <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2025.329096>
10. Vasylytsiv, T., Lupak, R., Mulska, O., Levytska, O., & Baranyak, I. (2024). Youth migration during war: Triggers of positive aspirations and preservation of human resources in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 22(2), 627–641. doi:10.21511/ppm.22(2).2024.49
11. Work.ua dlia veteraniv. Available at: <https://www.work.ua/veteran/>

References

1. Achkasova, O.S. Ivanisov, O.V. Luhova, V.M. and Lebedynska, O.V. (2025), “Management challenges of labour market transformation in the context of migration crisis”, *Development Management*, [Online], vol. 24, no. 3, pp. 21–33. <https://doi.org/10.63341/devt/3.2025.21>.
2. Tsymbal, O.I. (2021), *Liuds'kyj rozvytok v Ukraini. Prioritytety natsional'noi polityky minimizatsii asymetrii ukrains'koho rynku pratsi* [Human development in Ukraine: priorities of national policy to minimize asymmetry of the Ukrainian labour market], Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

3. Miroshnychenko, O. (2023), *Pratsevlashtuvannia osib z invalidnistiu. Praktychnyj posibnyk* [Employment of persons with disabilities: practical guide], Kyiv, Ukraine.

4. Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine “On social and legal protection of servicemen and members of their families”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (Accessed 7 March 2026).

5. Bauer, T.K. Bender, S. Paloyo, A.R. and Schmidt, C.M. (2009), “Evaluating the labor-market effects of compulsory military service: A regression-discontinuity approach”, *Ruhr Economic Papers*, [Online], no. 141, available at: https://www.wiwiss.fu-berlin.de/fachbereich/vwl/steiner/VfS/Vortrag/ChSchmidt_REP_09_141.pdf (Accessed 7 March 2026).

6. Grishnova, O. and Lysenko, V. (2024), “Reintegration of combat participants into civilian life: employment problems and ways to solve them”, *Scientific Notes of the University “KROK”*, [Online], vol. 2, no. 74, pp. 146–156. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-74-146-156>.

7. Han, J. Hunnicutt, J. Lange, D.D. Dickson, A. and Bruno, R. (2020), *Veterans in the labor market: Experiences of the Post-9/11 generation*, University of Illinois at Urbana-Champaign, Labor Education Program, Urbana-Champaign, USA, available at: https://lep.illinois.edu/wp-content/uploads/2021/08/Vets-Employment_2020_Full_Report_FINAL.pdf (Accessed 7 March 2026).

8. Levytska, O. and Mulska, O. (2025), “Regional policy toolkits for the reintegration of war veterans into socio-labor relations”, *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series Economical Sciences*, [Online], vol. 27, no. 105, pp. 77–83. <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e10512>.

9. Nazarova, G. Sotnikova, Y. Luhova, V. Klyzub, O. and Ivashchenko, M. (2025), “Research of problems and prospects of economic adaptation of military servicemen: sociological and statistical analysis”, *Technology Audit and Production Reserves*, [Online], vol. 3, no. 4(83), pp. 93–99. <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2025.329096>.

10. Vasylytsiv, T. Lupak, R. Mulska, O. Levytska, O. and Baranyak, I. (2024), “Youth migration during war: Triggers of positive aspirations and preservation of human resources in Ukraine”, *Problems and Perspectives in Management*, [Online], vol. 22, no. 2, pp. 627–641. [https://doi.org/10.21511/ppm.22\(2\).2024.49](https://doi.org/10.21511/ppm.22(2).2024.49).

11. Work.ua (2024), “Jobs for veterans”, available at: <https://www.work.ua/veteran/> (Accessed 7 March 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 08.03.26

Прорецензовано / Revised: 16.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.03.26